

П.В. Сацький

**ІДЕОЛОГІЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВНИЦТВА
ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКОГО І ПІВНІЧНО-КРИМСЬКОГО
КАНАЛІВ (1950-1953 РР.)**

У статті автором було взято за мету розкрити принципи організації ідеологічної роботи на будівництві Південного-Українського і Північно-Кримського каналів та системи зрошування південних районів України і північних районів Криму. Проблема, яка розглядається у статті, не викликала інтересу дослідників, оскільки у 1952 р. було поставлено питання про перегляд схеми будівництва системи зрошування цих регіонів, що мало результатом відмову від будівництва Південно-Українського каналу. Проте, в контексті подій останніх років тема соціально-економічної інтеграції Криму із Україною у період до 1954 р. набула значної актуальності. Проект будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів та системи зрошування південних районів України і північних районів Криму втілювався у життя в контексті програми економічного освоєння регіонів півдня України і північних районів Криму шляхом розвитку сільського господарства й збільшення чисельності населення цих територій. Тому в рамках будівництва каналів на початковому етапі відбувалося зведення робітничих поселень в зоні цього будівництва і соціальних об'єктів. Це мало закласти передумови для освоєння вищезгаданих регіонів.

Для будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів та системи зрошування півдня України і півночі Криму було утворено Головне Управління «Укрводбуд» Міністерства бавовництва СРСР. У структурі цього управління було створено будівельно-монтажні управління, які здійснювали будівництво від початку переважно житлових та соціальних об'єктів. Лише окремі із цих управлінь будували локальні системи зрошування.

Процес організації будівництва активно забезпечувався кадровими ресурсами зі сторони Ради Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У. Партійне керівництво УРСР активно здійснювало забезпечення процесу створення партійних органів у структурі «Укрводбуду» і будівельно-монтажних управлінь, які складали цю організацію. Фактично, партійно-ідеологічна робота в «Укрводбуді» була організована ЦК КП(б)У, яким надавалися кадри для створення партійних органів. Також ЦК КП(б)У здійснювало контроль за діяльністю партійних організацій в структурі «Укрводбуду», зокрема, щодо забезпечення ідеологічно-пропагандивної роботи. Партійні організації на будівництві, зважаючи на специфіку адміністративно-політичної системи в СРСР пізньосталінського періоду, забезпечували також кадрову політику в «Укрводбуді». Тому, фактично, кадрове забезпечення будівництва і його адміністрування перебувало під контролем ЦК КП(б)У. Таким чином, діяльність партійного керівництва УРСР у період до входження Криму у склад УРСР 1954 р. поширювалась також і на Кримську область, на території якої «Укрводбудом» здійснювалося будівництво. В результаті, партійним ЦК КП(б)У фактично здійснювалась робота по інтеграції Криму із Україною.

Ключові слова: *політвідділ Головного Управління "Укрводбуд", ідеологічно-організаційна діяльність, Крим, організаційний набір, кадрове забезпечення.*

У СРСР сталінського періоду будь-яка організаційна діяльність, а також управлінська, була тісно пов'язана із ідеологічною. Особливо ідеологічно-організаційна робота відігравала вагомe значення у процесі реалізації масштабних проектів, зокрема, таких які отримали офіційний статус «будівництва комунізму». Такий офіційний статус було надано будівництву Каховської ГЕС і Північно-Українського й Південно-Кримського каналів та системи

зрошення півдня України і півночі Криму, яке було розпочато на підставі постанови Ради Міністрів СРСР і ЦК КП(б)У від 20 вересня 1950 р. Будь-яка ідеологічна робота в СРСР потребувала не лише потужної пропагандивної підтримки, а й інституційного забезпечення. Ідеологічний контроль здійснювався структурами як стаціонарного характеру, як-то партійними і комсомольськими організаціями, так і функціональними структурами, які утворювалися за необхідності у рамках організацій по реалізації проектів і часто їх діяльність носила тимчасовий характер. Такі структури після виконання їхньої інституційної функції ідеологічного забезпечення реалізації конкретного проекту, в рамках якого їх було створено, або ліквідовувалися або трансформувалися у функціональну структуру іншого характеру й призначення. Прикладом такої структури може стати партійний комітет будівництва Каховської ГЕС, на основі якого Першим Секретарем ЦК КП(б)У Л. Мельниковим було запропоновано утворити Каховський райком партії міського типу (аналогічний райкомам партії в містах) другої групи. При цьому, на будівництві мав зберігатися парторг будівництва і за сумісництвом секретар райкому партії. Необхідність створення в місті Каховська райкому на базі будівництва Каховської ГЕС у листі Л. Мельникова пояснюється потребою інституційного посилення координації діяльності партійних організацій будівельно-монтажних ділянок [7, арк. 122]. Даний приклад є показовим яким чином у пізньосталінський період заради інституційного забезпечення командно-адміністративної системи завдяки координації діяльності партійних ланок, котрі діяли у кожній виробничій одиниці на будівництві, утворювалась партійна функціональна структура тимчасового характеру і згодом трансформувалась у територіальну.

Проблематика ідеологічно-організаційного забезпечення будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів не знайшла відображення у науковій літературі, зважаючи на те, що початкові плани було переглянути і вже 1952 р. постало питання про доцільність будівництва Південно-Українського каналу. Проте, у світлі актуальності питання статусу Криму на сьогодні актуальності набула проблема соціально-економічної інтеграції півострова із Україною напередодні його входження до складу УРСР 1954 р. Тому в науковій літературі діяльність партійних органів по забезпеченню соціально-економічного розвитку Криму і його інтеграції із Україною отримала лише висвітлення загального характеру. Зокрема, варто зазначити роботу періоду будівництва Н. Зарубаєва [1], а також монографічну роботу В. Пашені [6].

Метою статті є дослідження інституційного забезпечення партійно-ідеологічної роботи на будівництві Південно-Українського і Північно-Кримського каналів та значення цієї роботи для закладення підвалин адміністративної інтеграції Криму із Україною.

На будівництві Південно-Українського і Північно-Кримського каналів від самого початку організації будівництва було заплановано утворити партійні структури на основі кадрів, мобілізація яких здійснювалась партійними і комсомольськими організаціями по УРСР під контролем ЦК КП(б)У. Координацію ідеологічно-організаційної діяльності на будівництві Південно-Українського і Північно-Кримського каналів мав здійснювати Політвідділ Головного Управління «Укрводбуд» Міністерства будівництва СРСР, будівельної організації, яка проводила будівництво цих об'єктів. Також утворювалися політвідділи при всіх будівельно-монтажних управліннях в структурі «Укрводбуду». Питання про створення політвідділу при «Укрводбуді» було піднято у зверненні Першого Секретаря ЦК КП(б)У Л. Мельникова до Й. Сталіна від 2 лютого 1951 р. Необхідність створення політвідділу мотивувалась тим, що будівельні роботи мали здійснюватися на території чотирьох областей УРСР, а також на території, на той період, Кримської області РРФСР. Цей політвідділ, а також політвідділи при будівельно-монтажних управліннях мало бути створено для керівництва партійними, комсомольськими і профспілковими організаціями на будівництві й розгортання масово-політичної роботи серед працівників будівництва [5, арк. 5]. Отже, політичний відділ при «Укрводбуді» створювався за лобіювання ЦК КП(б)У і

мав на меті координацію організаційно-ідеологічної роботи у зоні будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів та закладення інституційної основи для організаційного забезпечення господарського освоєння територій півдня України і півночі Криму.

Так, на нараді в ЦК КП(б)У 10 жовтня 1950 р. Перший Секретар ЦК Л. Мельников, говорячи про можливості мобілізації для потреб будівництва кадрів, наголошував, що в УРСР партійні організації нараховують близько 700 тис. комуністів і понад мільйон комсомольців. Відповідно, була можливість мобілізувати близько 20 тис. комуністів і 150 тис. комсомольців і з цього приводу, як зазначав Л. Мельников, на той момент ним було проведено розмову із секретарями райкомів партії [10, арк. 27]. Це були так звані заходи організаційного набору, які часто проводилися в радянський період. У даному разі організаційний набір здійснювався по партійній лінії. Надалі мобілізовані по партійній лінії кадри комуністів і комсомольців ЦК КП(б)У намагався рівномірно розподіляти по партійним і комсомольським ланкам на будівництві. Зокрема, про це йшлося у звітах про ідеологічно-організаційну роботу на будівництві.

Проте, на 5 травня 1951 р. на будівництво Південно-Українського і Північно-Кримського каналів працівники набиралися, як у доповідній записці висловлювався Начальник Політвідділу «Укрводбуду» М. Штефан, «самотоком», тобто, ті хто добровільно за оголошенням вербувалися на будівництво. На той момент вже було у спосіб «самотоку» набрано 1650 працівників, із них 1310 робітників. Організаційний набір на 5 травня 1951 р. вже розпочався і в усі області України було відправлено для здійснення такого набору працівники політвідділів і Головного Управління «Укрводбуд» для відбору і направлення робітників на будівництво. Але на той момент працівники, яких набирали за організаційним набором, лише почали прибувати на будівництво. Причому, організаційний набір по областях України здійснювався на підставі постанови Ради Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У, яку було видано 30 березня 1951 р. [8, арк. 12].

Отже, слід звернути увагу на заходи організаційно-інституційного характеру, які проводились керівництвом УРСР, оскільки по питаннях кадрового забезпечення будівництва було видано спільну постанову Ради Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У. Начальник політвідділу будівництва М. Штефан зобов'язувався цю постанову виконувати і звітував про хід її виконання перед Першим Секретарем ЦК КП(б)У. Це було свідченням підпорядкування М. Штефана Л. Мельникову по партійній лінії яке обумовлювалось тим, що політвідділ діяв на базі «Укрводбуду», організації, яка здійснювала будівництво на території УРСР. Крім того, фактичне підпорядкування Начальника політвідділу «Укрводбуду» Першому Секретареві ЦК КП(б)У обумовлювалось тим, що організаційні набори працівників на будівництво здійснювалися також на території УРСР. Тому підзвітність встановлювалась за територіальним та інституційним принципом, оскільки організаційні набори проводилися партійними працівниками, підлеглими Першому Секретарю ЦК КП(б)У, і за допомогою партійних комітетів у структурі КП(б)У на місцях. Відповідно, партійні працівники, які направлялися політичним відділом для здійснення оргнабору, отримували певні директиви щодо кількісних та якісних показників для набору і ці директиви, безумовно, виходили із запланованої за принципом формування партійних організацій розстановки кадрів.

Варто звернути увагу на той факт, що у період, коли працівники, яких було набрано на будівництво за оргнабором, тільки почали прибувати на будівництво, про партійний і комсомольський склад у звіті Начальника політвідділу «Укрводбуду» нічого не повідомлялося. Але пізніше Начальник Політвідділу «Укрводбуду», звітував, вказуючи не лише загальну кількість працівників, а й чисельність комуністів і комсомольців. Так, у звіті на ім'я Завідуючого відділом будівництва і будматеріалів ЦК КП(б)У П. Мацуя Начальник Політуправління «Укрводбуду» М. Штефан повідомляв про чисельність працівників на вересень 1951 р. – 6444 чоловік, із них робітників 5627 чоловік, інженерно-технічних

працівників 248 чоловік, службовців – 413 чоловік і молодшого обслуговуючого персоналу – 156 чоловік. У тій же доповідній М. Штефан повідомляв, що партійні організації будівництва нараховують 425 комуністів [3, арк. 108]. Із цього звіту видно, що комуністи на будівництві мали виконувати своєрідну роль кадрового ресурсу для формування інституцій по забезпеченню ідеологічної роботи. Із їх числа здійснювалось формування первинних партійних організацій. Про планування інституційного забезпечення ідеологічної роботи на будівництві Південно-Українського і Північно-Кримського каналів ішлося у вказівках Політвідділу «Укрводбуду» партійним організаціям на будівництві щодо заходів з виконання пропозицій партійно-господарського активу будівельників Південно-Українського і Північно-Кримського каналів від 10 червня 1951 р. Зокрема, йшлося про необхідність переглянути розстановку комуністів і комсомольців на будівництві й укріпити партійцями і комсомольцями вирішальні ділянки і бригади [12, арк. 2]. Крім того, планувалось до 1 липня 1951 р. на усіх ділянках будівництва, у всіх автоколонах, бригадах тощо де троє і більше комуністів створити партійні групи й здійснити роботу по підготовці партгрупоргів. У рамках формування інституційного забезпечення ідеологічної роботи на будівництві також планувалося долучити до цієї роботи усіх комуністів, дати кожному із них партійне доручення й забезпечити механізми контролю за їх виконанням [12, арк. 3]. У даному разі звертає увагу визначена необхідність залучення до ідеологічної роботи усіх комуністів та надання кожному із них партійного завдання. Яке саме завдання мав отримати кожен член партії, значення не мало, а важливим був сам факт щоб кожен комуніст мав таке завдання і його виконання перебувало на контролі у інституційній системі, частиною якої він сам був. Питання надання членам партії партійних доручень відіграло надзвичайно важливу роль і звіти про ці доручення в ЦК КП(б)У регулярно надавав Начальник Політвідділу «Укрводбуду» М. Штефан. Зокрема, у Інформації від 9 жовтня 1951 р. вказувалося, що в будівельно-монтажному управлінні №1 із 72 комуністів лише 52 мали партійні доручення і ці доручення давалися формально, без врахування особистих якостей комуністів [3, арк. 109]. Тобто, надання партійних доручень в організації ідеологічної роботи носило принциповий характер і перебувало на контролі у ЦК КП(б)У.

Система забезпечення ідеологічної роботи і контролю, яку можемо спостерігати за даними цих вказівок Політвідділу «Укрводбуду» партійним організаціям [12, арк. 3], мала на меті забезпечення управлінської монолітності функціональної структури по будівництву Південно-Українського і Північно-Кримського каналів, а також механізмів її самоконтролю. Власне, саме для формування такої системи і залучалися члени правлячої партії на будівництво у порядку оргнабору. Ці вказівки мали також значення у здійсненні ідеологічної обробки контингенту працівників «Укрводбуду», особливо із західних областей України, які, за текстом цих вказівок, були «в політичному і культурному відношенні відсталими», а також можливим було і проникнення на будівництво «ворожих націоналістичних елементів» [12, арк. 9]. Тобто, інституційна структура по здійсненню ідеологічної роботи мала завданням також, фактично, здійснювати функцію по ідеологічній обробці працівників із західноукраїнських областей, населення яких до радянської влади ставилось недружньо. Щодо культурної й політичної відсталості працівників, які були вихідцями із західних областей України, то, очевидно, їх на роботу на будівництві набирали у сільській місцевості і вже у процесі роботи на «будові комунізму» із цими працівниками мала відбутися ідеологічна обробка й підготовано із їх числа певну опору для радянського режиму. Також інституції по ідеологічній роботі, фактично, мали здійснювати контрозвідувальні функції, виявляючи прояви неблагонадійності. Рекомендувалось також посилити пильність заради виявлення шкідників та диверсантів [12, арк. 10]. Фактично, на будівництві здійснювалась організація системи тотального контролю, за якої будь-які дії, котрі могли здатися спрямованими на затримку чи неякісне виконання обов'язків, могли розглядатися як шпигунські, диверсійні та

зумисне шкідництво. Ця політика здійснювалась в рамках рекомендації проявляти пильність та виявляти «ворожі» й «націоналістичні» елементи.

Отже, система заходів по забезпеченню пильності й боротьбі зі шпигунами й диверсантами, вказує, що радянська система управління будівництвом подібного масштабу не була достатньо ефективною. Тому стимули примусового характеру, зокрема і можливість бути звинуваченими у шкідництві та інших кримінально караних діяннях, мали забезпечити стимули для ефективної й добросовісної праці. Власне, для інституційного забезпечення цих стимулів на будівництві й створювалися партійні структури із відповідними функціями «пильності» та «уваги». Про відсутність більш ефективних стимулів для добросовісної роботи на будівництві Південно-Українського і Північно-Кримського каналів говорять висловлені на нараді партійно-господарського активу будівництва у Запоріжжі від 20 вересня 1951 р. ідеологічні положення. Зокрема, мова йшла про надмірну плинність кадрів на будівництві, про яку говорив Перший Секретар ЦК КП(б)У Л. Мельников на Пленумі, а його слова цитувалися на партгоспактиві, що кожен хто пішов із будівництва є агітатором проти нього [9, арк. 12]. Тобто, очевидно, що плинність кадрів відбувалась із-за незадовільних матеріальних стимулів та умов роботи працівників на будівництві. Усю цю діяльність по організації ефективної роботи працівників на будівництві курували партійні органи УРСР на рівні ЦК КП(б)У, оскільки Начальник Політичного відділу «Укрводбуду» М. Штефан систематично звітував перед цим партійним органом про здійснену на будівництві партійно-пропагандивну роботу. Тому, фактично, організаційно-інституційна діяльність ЦК КП(б)У і партійних органів по набору партійних кадрів забезпечувала можливості для ефективної роботи працівників на будівництві за недостатнього фінансування, про яке у записці на ім'я Й. Сталіна вказували Голова Ради Міністрів УРСР Д. Коротченко і Перший Секретар ЦК КП(б)У Л. Мельников. Зокрема, йшлося про те, що при планованих капіталовкладеннях на будівництво Південно-Українського і Північно-Кримського каналів у 12 млрд. рублів у 1951 р. було виділено 100 млн. рублів, у 1952 р. – 220 млн. рублів, на 1953 р. планувалось асигнування 300 млн. рублів [11, арк. 232].

Інституційна система ідеологічної роботи в «Укрводбуді» була розбудована і розгорнула діяльність протягом травня, червня і липня 1951 р. по усіх будівельно-монтажних управліннях будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів. Перші будівельно-монтажні управління було створено в м. Запоріжжі, селі Васильівці й Мелітополі, Запорізької області, селі Снігірьовка, Миколаївської області, а також у Джанкої, в Криму. Також ідеологічні інституції було розгорнуто в машиннобудівельній і автотранспортній конторах і в конторі підсобних підприємств [4, арк. 26]. До забезпечення ідеологічної роботи серед працівників «Укрводбуду» активно залучалися регіональні партійні й комсомольські організації, зокрема Запорізького обкому ЛКСМУ та Кримського обкому ВЛКСМ [4, арк. 41]. Тобто, на будівництві здійснювалась активна організаційна робота, спрямована на забезпечення співдіяльності ідеологічних інституцій як територіальних, із створеними на будівництві Південно-Українського і Північно-Кримського каналів, так і регіональних між собою на основі сприяння будівництву. Зокрема, така співпраця й відпрацювання ефективної діяльності партійних та комсомольських організацій на будівництві здійснювалась у ході організації так званого соціалістичного змагання, до якого у 1951 р. було залучено комсомольські організації Запорізької, Миколаївської і Кримської областей [3, арк. 117].

На 1 січня 1952 р. було заплановано створення в структурі «Укрводбуду» ще п'яти будівельно-монтажних управлінь, а саме: Дніпро-Каменського і Новогорьівського у Запорізькій області, Дарьївського у Херсонській області, а також Сивашського і Сімферопольського у Криму. У зв'язку зі створенням цих нових виробничих підрозділів у структурі «Укрводбуду» Начальник Політвідділу цієї організації М. Штефан звернувся до Зав. відділом будівництва і будматеріалів ЦК КП(б)У П. Мацуя, щоб в ЦК було розглянуто

питання підбору керівних кадрів для цих нових структурних підрозділів і питання про створення політвідділів у новостворюваних будівельно-монтажних управліннях [2, арк. 142-143]. Ця інформація є прямим свідченням того, що саме ЦК КП(б)У здійснювало забезпечення керівними кадрами організації «Укрводбуд», причому, не лише її підрозділи на території УРСР, а й у Криму, котрий на той момент перебував у складі РРФСР. Також саме ЦК КП(б)У здійснювалось інституційне забезпечення стимулюючої й контрольної роботи серед працівників «Укрводбуду» в тому числі й у Криму.

Отже, у питанні забезпечення умов і контролю за здійсненням будівництва Південно-Українського і Північно-Кримського каналів ЦК КП(б)У виходило за межі його територіальної компетенції й, фактично, заклало інституційні основи для забезпечення і контролю у подальшому економічного освоєння територій півдня України і Криму як цілісного господарського комплексу. Передумови для економічного розвитку півдня України і півночі Криму, які закладалися в процесі будівництва каналів та системи зрошування в цих регіонах, було створено завдяки ефективній системі мобілізації кадрів та інституційного забезпечення стимулювання й контролю роботи працівників будівництва завдяки інституційно-ідеологічній системі, побудованій на основі кадрів мобілізованих партійними органами УРСР.

Діяльність партійних та урядових органів УРСР заклала передумови інтеграції Криму із Україною, а тому вартими уваги дослідників є проблеми вироблення оптимальних механізмів впливу керівних інституцій УРСР на соціально-економічний розвиток Криму.

Список використаної літератури

1. Зарубаев Н. В. Великие преобразования на юге Украины и в северном Крыму / Н. В. Зарубаев. – Ленинград : Ленинградское газетно-журнальное и книжное издательство, 1952. – 108 с. ; Zarubaev N. V. Velikie preobrazovaniya na yuge Ukrainy i v severnom Krymu / N. V. Zarubaev. – Leningrad : Leningradskoe gazetno-zhurnalnoe i knizhnoe izdatelstvo, 1952. – 108 s.
2. Центральний державний архів громадських об'єднань України. Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 1356. Заведующому отделом строительства и стройматериалов ЦК КП(б) Украины тов. Мацуй П. А. Информация о массово-политической работе, проведенной на строительстве Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов в октябре 1951 г. (від) Начальника Политотдела «Укрводстроя» М. Штефана. 15 ноября 1951 г. ; Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. F. 1. – Op. 24. – Spr. 1356. Zaveduyushchemu otделom stroitelstva i stroymaterialov TsK KP(b) Ukrainy tov. Matsuy P. A. Informatsiya o massovo-politicheskoy rabote, provedennoy na stroitelstve Yuzhno-Ukrainskogo i Severo-Krymskogo kanalov v oktyabre 1951 g. (vid) Nachalnika Politotdela «Ukrvodstroya» M. Shtefana. 15 noyabrya 1951 g.
3. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 1356. Заведующому отделом строительства и стройматериалов ЦК КП(б) Украины тов. Мацуй П. А. Информация о партийно-политической работе, проведенной в сентябре 1951 года на строительстве Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов (від) Нач. Политотдела «Укрводстроя» М. Штефана. 9 октября 1951 г. ; Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. – F. 1. – Op. 24. – Spr. 1356. Zaveduyushchemu otделom stroitelstva i stroymaterialov TsK KP(b) Ukrainy tov. Matsuy P. A. Informatsiya o partiynopoliticheskoy rabote, provedennoy v sentyabre 1951 goda na stroitelstve Yuzhno-Ukrainskogo i Severo-Krymskogo kanalov (vid) Nach. Politotdela «Ukrvodstroya» M. Shtefana. 9 oktyabrya 1951 g.
4. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 1356. Заведующому отделом строительства и стройматериалов ЦК КП(б) Украины тов. Мацуй П. А. Докладная записка о состоянии партийно-политической работы на строительстве Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов (від) Начальника Политотдела «Укрводстроя» М. Штефана. 11 августа 1951 г. ; Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv

hromadskykh obiednan Ukrainy. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 1356. Zaveduyushchemu otdelom stroitelstva i stroymaterialov TsK KP(b) Ukrainy tov. Matsuy P. A. Dokladnaya zapiska o sostoyanii partiyno-politicheskoy raboty na stroitelstve Yuzhno-Ukrainskogo i Severo-Krymskogo kanalov (vid) Nachalnika Politotdela «Ukrvodstroya» M. Shtefana. 11 avgusta 1951 g.

5. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 905. И. Сталину (від) Секретаря ЦК КП(б)У Л. Мельникова. 2 февраля 1951 г. ; Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 905. Y. Stalynu (vid) Sekretaria TsK KP(b)U L. Melnykova. 2 fevralia 1951 h.

6. Пащенко В. Н. Крымская область в советский период (1946-1991 гг.) : моногр. / В.Н. Пащенко. – Симферополь : ДИАЙПИ, 2008. – 520 с. ; Pashchenya V. N. Krymskaya oblast v sovetskiy period (1946-1991 gg.) : monogr. / V. N. Pashchenya. – Simferopol : DIAUPI, 2008. – 520 s.

7. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 1774. Проект письма Секретаря ЦК КП Украины Л. Мельникова Г. М. Маленкову 23 октября 1952 года ; Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 1774. Proekt pisma Sekretarya TsK KP Ukrainy L. Melnikova G. M. Malenkovu 23 oktyabrya 1952 goda

8. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 905. Секретарю Центрального Комитета КП(б) Украины тов. Мельникову Л. Г. Докладная записка. (Секретно). (від) Начальника политотдела при Главном Управлении «Укрводстрой» М. Штефана. 5 мая 1951 г. ; Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 905. Sekretaryu Tsentralnogo Komiteta KP(b) Ukrainy tov. Melnikovu L. G. Dokladnaya zapiska. (Sekretno). (vid) Nachalnika politotdela pri Glavnom Upravlenii «Ukrvodstroya» M. Shtefana. 5 maya 1951 g.

9. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 1357. Стенограмма собрания партийного актива Строительства Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов «Укрводстрой» от 20.IX.1951 года ; Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 1357. Stenogramma sobraniya partiynogo aktiva Stroitelstva Yuzhno-Ukrainskogo i Severo-Krymskogo kanalov «Ukrvodstroy» ot 20.IKh.1951 goda

10. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 235. Стенограмма совещания (в ЦК КП(б)У – С. П.) по рассмотрению и подготовке проекта постановления Совета Министров СССР «О строительстве Каховской гидроэлектростанции на р. Днепре, Южно-Украинского канала, Северо-Крымского канала и об орошении земель южных районов Украины и северных районов Крыма». 10 октября 1950 г. ; Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 235. Stenogramma soveshchaniya (v TsK KP(b)U – S. P.) po rassmotreniyu i podgotovke proekta postanovleniya Soveta Ministrov SSSR «O stroitelstve Kakhovskoy gidroelektrostantsii na r. Dnepre, Yuzhno-Ukrainskogo kanala, Severo-Krymskogo kanala i ob oroshenii zemel yuzhnykh rayonov Ukrainy i severnykh rayonov Kryma». 10 oktyabrya 1950 g.

11. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 1774. Товарищу Сталину И. В. (від) Председателю Совета Министров УССР Д. Коротченко, Секретаря ЦК КП Украины Л. Мельникова. Декабрь 1952 года //; Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 1774. Tovarishchu Stalinu I. V. (vid) Predsedatelyu Soveta Ministrov USSR D. Korotchenko, Sekretarya TsK KP Ukrainy L. Melnikova. Dekabr 1952 goda

12. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Spr. 1356. Указание Политотдела Главного Управления «Укрводстрой». г. Запорожье, 12 июня 1951 года № 3 О мерах по выполнению предложений партийно-хозяйственного актива строителей Южно-Украинского и Северо-Крымского каналов от 10 июня 1951 года //;

Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. – F. 1. – Op. 24. – Spr. 1356.
Ukazanie Politotdela Glavnogo Upravleniya «Ukrvodstroy». g. Zaporozhe, 12 iyunya 1951 goda №
3 O merakh po vypolneniyu predlozheniy partiyno-khozyaystvennogo aktiva stroiteley Yuzhno-
Ukrainskogo i Severo-Krymskogo kanalov ot 10 iyunya 1951 goda

Стаття надійшла до редакції 05.12.2016 р.

P. Satskyi

IDEOLOGICAL AND ORGANIZATIONAL SUPPORT FOR THE CONSTRUCTION OF THE SOUTH-UKRAINIAN AND NORTH-CRIMEAN CANALS (1950-1953)

In this article the author's major goal was to analyze the principles of the organization of the ideological work for the building of Southern-Ukrainian and Northern-Crimea channels and the melioration system of the South of Ukraine and the North of the Crimea. The problem analysed in this article did not raise any interest of the researchers previously, while in 1952 there was raised the question of the revision of the scheme of building of the system of melioration of these regions, which in the end resulted in the refusal of the building of the Southern-Ukrainian channels. However, in the context of the events of the last years the topic of the social-economic integration of the Crimea and Ukraine in the period until 1954 has become very actual. The project of the building of Southern-Ukrainian and Northern-Crimea channels and the melioration system of the South of Ukraine and the North of the Crimea was being fulfilled in the context of the program of the economical settling of the regions of the South of Ukraine and the Northern regions of the Crimea by means of development of agriculture and the increase of the number of population of these territories. That is why at the time of the building of the channels the construction of the working settlements in the area of these constructions and social objects was made. This was supposed to create the prerequisites for the settlement of the before mentioned regions.

For the building of Southern-Ukrainian and Northern-Crimea channels and the melioration system of the South of Ukraine and the North of the Crimea there was created the Chief Directorate "Ukrvodstroy" of the Ministry of Cotton of USSR. There was created the construction works management, which was responsible for the building of housing and social facilities from scratch in the structure of this Directorate. Only some of these Directorates were building local systems of melioration.

The process of the organization of building was actively supported by the human resources on part of Council of Ministers of Ukrainian SSR and Central Committee of the Communist Party of Ukraine. The party management of Ukrainian SSR was actively doing the fulfilment of the process of creation of party officials in the structure of "Ukrvodstroy" and construction and installation departments, which was building up this organization. In fact, ideological work of the parties at "Ukrvodstroy" was organized by the Central Committee of the Communist Party of Ukraine, which were given the staff for the creation of party officials. Moreover, the Central Committee of the Communist Party of Ukraine was controlling the activity of the party organizations in the structure of "Ukrvodstroy", in particular it is referred to the fulfilment of the ideological propaganda works. Party organizations involved in the construction, taking into consideration the specifics of the administrative-political system of USSR in the late Stalinist period, were fulfilling the human resources politics at "Ukrvodstroy". That is why the human resources fulfillment required for the building and its administering was under control of the Central Committee of the Communist Party of Ukraine. That is why the activity of the party management of Ukrainian SSR in the period of Crimea entry into the composition of Ukrainian SSR in 1954 was also spread on the Crimea territory, on which the construction works by "Ukrvodstroy" were fulfilled. In the end, the party members of the Central Committee of the Communist Party of Ukraine were doing the job required for the integration of the Crimea with Ukraine.

Keywords: *political department of the Main Office "Ukrvodstroy" ideologically-organizational activities, Crimea, organizational set, staffing.*